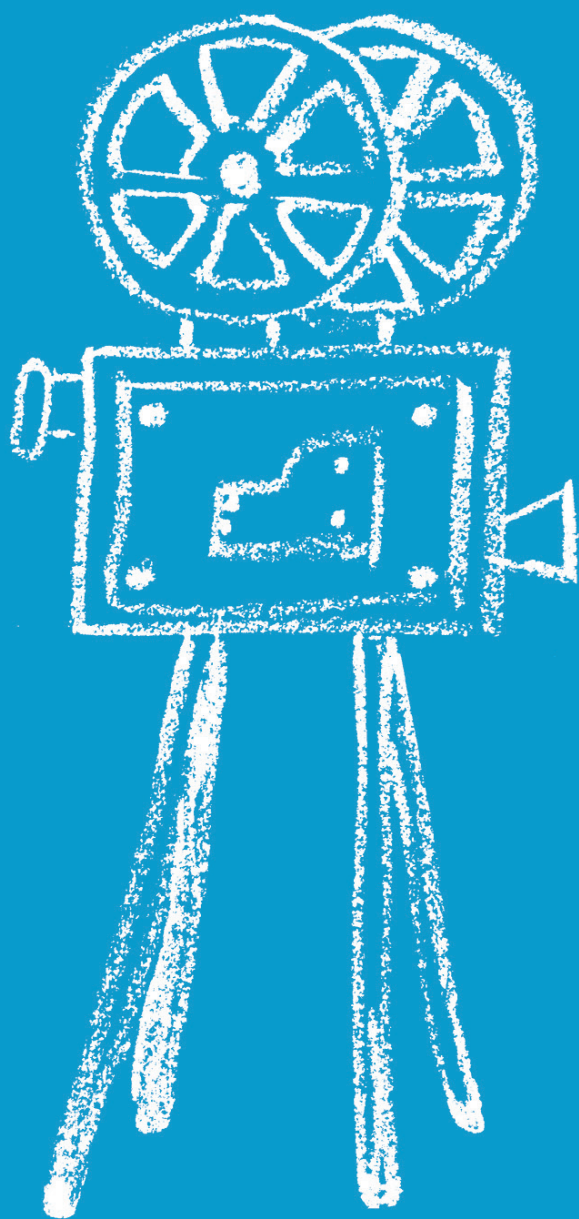

FILMOTECA PER A LES ESCOLES

**CURS
2019/20**

FILMOTECA PER A LES ESCOLES

Phantom Boy

Alain Gagnol i Jean Loup Felicioli

Material didàctic de la pel·lícula

Recomanada per a cicle mitjà i superior de primària

Índex

3	Fitxa tècnica
3	Sinopsi
3	Què treballem?
4	Continguts curriculars relacionats
5	L'animació en dues dimensions
7	Proposta d'activitats
8	Els recursos narratius associats al gènere: cinema policíac i de superherois
9	Proposta d'activitats
11	La banda sonora
12	Proposta d'activitats
13	Glossari
14	Pel·lícules relacionades

Phantom Boy

Alain Gagnol i Jean Loup Felicioli

França, 2015

84 minuts

Versió doblada al català

Sinopsi

Un misteriós gàngster fereix l'Àlex, un inspector de policia que l'està perseguint. Immobilitzat a l'hospital, Àlex hi fa amistat amb Léo, un noi d'onze anys afectat per una greu malaltia. Estirat en el seu llit, Léo descobreix que té un poder extraordinari: pot sortir del seu cos i, com un fantasma, invisible per tothom, pot alçar el vol i travessar els murs.

Gràcies a aquest poder i amb l'ajuda de la Marie, una intrèpida periodista, l'Àlex podrà enfrontar-se al gàngster, que està amenaçant la ciutat amb un virus informàtic fulminant.

Fitxa tècnica

Direcció: Alain Gagnol i Jean Loup Felicioli

Direcció de producció: Catherina Blanc-Maurizi

Fotografia: Izu Troin

Música: Serge Besset

Producció: Folimage (La Cartucherie), Lunanime

Distribució: Pack Màgic

Què treballem?

- L'animació en dues dimensions
- Els recursos narratius associats al gènere: el cinema policíac i les pel·lícules de superherois
- La banda sonora

Material didàctic elaborat per:

Continguts curriculars relacionats

Llengua catalana i literatura

- Comprensió de textos orals de diferents mitjans de comunicació audiovisual i informàtics per obtenir-ne informació i per aprendre, i valoració guiada de la informació que aporten.
- Reelaboració i explicació de manera sintètica d'exposicions que fa alguna persona o bé que s'han escoltat o mirat a través d'algun mitjà audiovisual, informàtic o dels mitjans de comunicació.

Educació artística

- Exploració i diàleg entorn al que les imatges, les produccions audiovisuals i els objectes poden explicar del món i de nosaltres mateixos.
- Observació de recursos formals del llenguatge audiovisual i la seva funció expressiva i estètica (enquadrament, planificació i punt de vista).
- Elaboració de propostes artístiques de resultes de la percepció sensorial, la imaginació, les experiències, la realitat, les idees i les emocions, tot preveient els recursos necessaris i les possibilitats dels materials i avançant amb confiança i amb satisfacció en el procés de producció.

Material didàctic elaborat per:

L'animació en dues dimensions

La tècnica

La tècnica d'animació que es fa servir a *Phantom Boy* dona continuïtat a la emprada a *Un gat a París*, pel·lícula del 2010 dirigida pels mateixos animadors, Alain Gagnol i Jean-Loup Felicioli. A ambdues, els personatges són de traços definits i aspecte naïf, i es mouen com titelles a través d'una ciutat repleta d'edificis que s'alcen com peces geomètriques majestuoses i imperants. L'univers urbà que es presenta en aquest nou film de l'estudi Folimage també recorda al de la seva pel·lícula precedent. La ciutat esdevé un personatge més, amb el seu contrast entre la vida diürna i amable, i la vida nocturna, perillosa, amenaçadora i plena d'escenes enigmàtiques.

L'animació dels personatges està feta a mà sobre paper i els decorats de la pel·lícula van ser dibuixats amb llapis de cera a partir de fotografies de la ciutat de Nova York, lloc on transcorre l'acció. Posteriorment, aquests dibuixos van ser recompostos movent un edifici o modificant-ne l'angle i retocats amb ordinador. L'animació que caracteritza la productora francesa Folimage està en consonància amb les tècniques artesanals pròpies de la pintura i el còmic, i defuig de l'animació digital i en 3D imperant en estudis com ara Pixar, Dreamworks o Disney.

El joc de colors i de llum permet la convivència de diversos discursos visuals. En primer lloc, la il·luminació i l'ús del color mostren una clara contraposició entre la vida del protagonista durant el dia, en què habitualment és a l'hospital, i durant la nit, en què sovint sobrevola els gratacels de Manhattan per ajudar el policia Àlex a trobar la localització del dolent Cara Trencada. Durant el dia hi predominen el color blau clar del cel, els tons càlids i una gran lluminositat. Aquestes escenes contrasten amb la negror del cel nocturn interrompuda per les llumetes artificials d'edificis i fanals de la ciutat.

També el cos d'en Léo pren dues formes: la de nen malalt, de carn i ossos, i la de nen invisible i superheroï. Quan és el Léo de carn i ossos, la gamma de colors és més àmplia i de major intensitat. Per contra, la sensació d'espectre s'intensifica amb l'efecte de transparència que travessa el cos del protagonista quan es fa invisible. Aleshores, el seu moviment es fa

Material didàctic elaborat per:

més fluid, més lleuger i amb un predomini de les formes ondulants i corbes en el seu cos, donant així sensació d'un cos eteri. Però en Léo no pot esdevenir invisible per sempre. Quan comença el compte enrere per deixar una forma i prendre l'altra, el seu cos eteri comença a prendre consistència, color i relleu, circumstàncies que aporten un element dramàtic a la narració.

Les referències

Phantom Boy és una pel·lícula influenciada pel cinema policíac i el cinema fantàstic i de superherois. Al llarg del film s'hi poden identificar diverses referències, tant argumentals com estètiques, a pel·lícules d'ambdós gèneres. El títol del film, per exemple, és una referència als àlies de superherois, com ara Batman, Spiderman o Superman. Malgrat que la pel·lícula està doblada al català es respecta el nom original per aquest motiu: per mantenir-ne el sentit i la referència.

Pel que fa als personatges, la seva concepció s'inspira en l'Univers Marvel que Stan Lee va crear a la dècada dels 60: superherois amb poders fantàstics, però fal·libles i propers als espectadors i espectadores. De fet, Léo descobreix els seus poders fantàstics gràcies i malgrat la seva malaltia. Tot i la seva

debilitat física esdevé un heroi que pot volar i despertar els cossos eteris de la resta de pacients de l'hospital.

Una altra clara referència al còmic és la història que llegeixen Léo i Titi dins del mateix film: l'Exterminador és el dolent de la història, amb una indumentària feta a imatge de la de Batman o Superman, un superheroi de capa voladora i malles ajustades. En relació amb els malvats, el Cara Trencada té els seus referents en el Joker de *Batman* o en l'Home Invisible, així com també es van inspirar en les pintures cubistes de Picasso per a la seva representació.

Tots i cada un dels personatges, amb els seus traços i rostres allargassats, recorden els retrats d'Amedeo Modigliani i de Henri Matisse, pintors representants de l'art primitiu, el primer, i del fauvisme, el segon, artistes que formen part de la tradició pictòrica francesa i que ja havien estat referents explícits per als directors en alguns treballs anteriors.

Pel que fa als decorats, l'alçada i la verticalitat dels gratacels de Manhattan s'accentua amb l'ús de la perspectiva i de plans contrapicats que, alhora, els doten d'una gran funció expressiva a l'estil de *Metropolis*, de Fritz Lang. La visió de la ciutat des de Liberty Island, o bé els plans picats que es veuen

Material didàctic elaborat per:

quan Léo sobrevola la ciutat, recorden la Gotham City de *Batman* o la Nova York de *Spiderman*. D'altra banda, el club Bada Bing i el personatge mafiós que el presideix ens transporta directament a la Nova Jersey de la sèrie nord-americana *Los Soprano*.

Cal destacar una referència interna que només qui hagi vist *Un gat a París* podrà recordar: en aquell film el gosset Rufus rebia els cops d'una espadenya i en aquest torna aparèixer com a company inseparable del dolent Cara Trencada.

Proposta d'activitats

- El Léo té el poder de convertir-se en fantasma i sobrevolar tota la ciutat. Com han aconseguit els animadors de la pel·lícula representar el cos del Léo quan és un fantasma? Quines diferències té el seu cos fantasmal respecte de quan és de carn i ossos?
- Analitzar alguns aspectes del llenguatge audiovisual: el pla subjectiu.
 - En una seqüència de la pel·lícula, el Léo es mareja i es desmaia. Com es representa la sensació que sent el personatge?
 - En una altra seqüència de la pel·lícula, l'Àlex està ferit i és traslladat a l'hospital. Com es mostra visualment que el policia està ferit i estirat en una llitera?
- Triar alguns retrats de Modigliani, entre els quals hi hagi retrats femenins i masculins, retrats de persones amb els ulls foscos que caracteritzen les pintures de l'artista i d'altres en què les parts de l'ull estiguin definides. Triar-ne també alguns de Matisse i comparar-los amb els dibuixos dels personatges de la pel·lícula, com per exemple el policia Àlex, la periodista Mary o el Talp. Els dibuixos d'aquests artistes s'assemblen als personatges del film? Després de l'observació de retrats de Modigliani i Matisse, fer un autoretrat imitant o inspirant-se amb els traços d'un d'aquests dos artistes pictòrics.
- Reconèixer a quina ciutat transcorre l'acció. Quins decorats ens mostren on se situa l'acció? Citar els llocs que es coneguin d'aquesta ciutat i comentar-los.

Material didàctic elaborat per:

Els recursos narratius associats al gènere: el cinema policíac i les pel·lícules de superherois

La lluita entre el bé i el mal

A *Phantom Boy* hi conviuen dos gèneres cinematogràfics: el cinema policíac i el cinema fantàstic de superherois, així que la pel·lícula conté elements i recursos narratius característics d'ambdós gèneres. Aquests gèneres comparteixen entre ells el fet que normalment transcorren en entorns urbans on la nit es converteix en el moment ideal per al crim. Del fons i de les ombres de la ciutat, els gàngsters, les bandes criminals i els malvats amenacen la calma aparent que ofereix l'urbs dorment.

Tant en els films policíacs com en el cinema de superherois, el tema principal és la lluita entre el bé i el mal, entre el crim i el caos, i l'ordre i la justícia. En el gènere policíac el bé és representat pel policia o el detectiu privat i el mal, pel lladre o l'assassí. En el cas de la literatura i el cinema de superherois, els grans personatges que representen el bé i els seus enemics, els dolents, tenen a vegades característiques similars, és a dir, l'antagonista sovint és l'ombra del mateix protagonista, que

l'iguala en intel·ligència, astúcia i fortalesa. És el cas d'algunes de les parelles de repertori més famoses de la literatura i el cinema com són Batman i el Joker, pel que fa al cinema fantàstic de superherois, o bé Sherlock Holmes i el professor Moriarty, en el cas del gènere policíac.

Els superherois combaten el mal amb poders que han desenvolupat, ja sigui a causa d'algun accident, com ara Spiderman, o bé perquè responen a un origen no humà, com és el cas de Superman. Léo lluita dues batalles: d'una banda, el nen ajuda l'Àlex a trobar la localització de l'Home de la Cara Trencada fent el bé per a la societat i, d'altra banda, lluita contra una malaltia com és el càncer. El nen lliura una lluita interna i una lluita externa i venç ambdues, esdevenint un heroi.

El repertori de personatges

El fet que l'heroi d'aquesta història sigui un nen malalt fa que al film hi apareguin els membres de la seva família: els pares i la germana Titi formen l'univers familiar de Léo i es mantenen en segon terme de la narració dotant de realisme el film.

En relació amb els personatges que se situen en primer terme del relat, hi trobem el repertori habitual dels personatges d'aquests dos gèneres cinematogràfics. D'una banda, el superheroi o el policia-detectiu, així com la periodista, personatge clau que representa la premsa, responsable en aquests tipus

Material didàctic elaborat per:

de pel·lícules d'explicar les gestes dels superherois o dels detectius fins a fer-los esdevenir famosos. El fet que es parli d'ells en els mitjans de comunicació té el seu risc, ja que sovint aquests personatges desenvolupen la seva tasca a l'ombra de la legalitat o bé la seva identitat no es revela, ja que sinó podria comportar problemes per a ells. La Mary de *Phantom Boy* té el seu equivalent en la Lois Lane de *Superman*.

L'informador, àlies el Talp, és també un personatge habitual del repertori de les pel·lícules policíacques, un personatge relacionat amb el crim que el detectiu hi confia per tal que li pugui passar informació

sobre el cas que està investigant. Aquest personatge representa la il·legalitat, tot i que treballa pel bé, a diferència del comisari, la representació de la legalitat, que normalment es troben al marge del què està passant a la història, és a dir, intenten resoldre el cas però, o bé per incompetència o bé per ignorància, no ho aconsegueixen.

A l'altra cara de la moneda hi trobem els dolents: el malvat de la pel·lícula és el Cara Trencada, del qual mai no arribem a saber la història, que acompanyat dels seus dos còmplices amenacen d'expandir el caos a tota la ciutat de Nova York. L'antagonista habitualment té un trauma mental o físic específic, o és un psicòpata a l'estil del Joker amb voluntat de fer mal, o bé vol obtenir un benefici econòmic de la situació que provoca. Normalment, el malvat posa en perill tota la ciutat, entesa com una idea abstracta i homogènia, la població en general, ja que per poder mostrar l'heroïtat d'una acció és necessari que l'heroi (sigui un detectiu o un superheroi) aconsegueixi salvar tota la ciutat.

Proposta d'activitats

- Identificar els escenaris més importants de la pel·lícula i descriure com són les seves atmosferes. Quins colors hi predominen? Quines emocions transmeten?
- Definir els personatges principals: el Léo, l'Àlex, la Mary, la Titi, l'Exterminador i el Cara Trencada. Com són físicament i quins són els trets més representatius dels seus caràcters?
- La història del film comença amb dues trames diferents: quins dos personatges es presenten? Quan, com i on es creuen les dues històries?

Material didàctic elaborat per:

- El Léo rep un tractament a l'hospital per la malaltia que té. Reflexionar com se sent la seva família: com es representa la tristesa. Com es mostra què sent la mare, què sent la germana Titi i com se sent el pare? Com pot saber el Léo com se senten?
- Per què la Mary creu que el Léo és excepcional?
- Al final de la pel·lícula el Léo declara: "Em dic Léo, tinc 11 anys i tinc un secret: sóc un heroi." Què significa ser un heroi? Quines dues batalles lluita el Léo? On és el Léo quan diu aquesta frase? Citar altres herois o heroïnes conegudes de còmics, llibres o altres pel·lícules.
- A la pel·lícula mai no arribem a saber la desgraciada història del Cara Trencada. Inventar una possible història fent-ne un relat per poder saber el perquè del seu odi i la seva maldat. Després posar en comú tots els relats.

Material didàctic elaborat per:

La banda sonora

El paper de la música en una pel·lícula

La banda sonora juga un paper fonamental en una pel·lícula, ja que igual com els components visuals aporta grans dosis d'expressivitat: és un mitjà més que ens transmet emotivitat i que dota de significat la història. La música ens vincula a l'univers específic i particular de la pel·lícula i ens acompanya al llarg del film, provocant-nos tot tipus d'emocions. Cada escena requereix una música o una altra: una escena trista no provocaria la mateixa emoció si fos musicada amb una melodia alegre, vital i divertida en compte d'una melodia melancòlica, per exemple.

La banda sonora no només està composta per la música, sinó que també en formen part els sons i les veus. En algunes escenes de *Phantom boy* en què hi ha música, aquesta s'atura per uns instants per donar pas a sons d'ambient rellevants que emfatitzen l'escena; és el cas del soroll d'un badall o del so d'una gavina. Altres sons que conviuen amb la música del film són els sorolls de la ciutat: els clàxons i el trànsit del cotxes, el so del cos del

Léo fregant l'aire quan vola, els lladrics del quisso Rufus, entre d'altres.

La música de Serge Besset

El compositor Serge Besset ha musicat nombroses pel·lícules d'animació de l'estudi Folimage. El seu nom va intrínsecament lligat al de Jacques-Rémy Girerd, fundador de l'estudi francès, amb qui ha col·laborat als films *L'Enfant au grelot* (1998), *Mia et le Migou* (2008) i *Tante Hilda!* (2014). El compositor ha col·laborat també amb els directors Alain Gagnol i Jean-Loup Felicioli en ocasions anteriors, a la sèrie *Les Tragédies minuscules* (1999) i a *Un gat a París* (2010), i repeteix col·laboració amb *Phantom Boy*.

La música de l'obertura de la pel·lícula és una música embolcallant. Es tracta d'una simfonia amb pujades i baixades en què els tocs del xilòfon aporten un contrapunt de fantasia i lleugesa als instruments de corda. Aquesta melodia es repeteix al llarg del film i ens acompanya en algunes escenes de suspens i d'acció. En les escenes fantàstiques, en les quals Léo abandona el seu cos i sobrevola els gratacels de Manhattan, la música es converteix en un cor de nens que accentuen la fragilitat i lleugeresa del seu cos eteri i fantasmal. Es podria dir que el moment més poètic del film és quan nen en la seva forma de fantasma perd completament les forces i queda suspès a l'aire en posició fetal; en aquesta escena la música dota la imatge d'una gran emotivitat.

Material didàctic elaborat per:

Proposta d'activitats

- Pensar quin tipus de música és adient i característica dels següents tipus de pel·lícules:

- Un western
- Una pel·lícula d'acció
- Una comèdia
- Una pel·lícula dramàtica

Es poden buscar algunes bandes sonores a tall d'exemple i escoltar-les. Debatre quines emocions transmeten.

- Recordar les següents seqüències de la pel·lícula i explicar com és la música, quins instruments sonen i quins sorolls d'ambient se senten.

- El policia persegueix l'Exterminador en un terrat de Nova York
- El Léo surt del seu cos físic i segueix la mare fins a casa.
- L'Àlex veu el Cara Trencada al moll de la ciutat i el segueix sota la pluja.
- La Mary fuig del Cara Trencada a dins del vaixell mercant.
- El Léo en forma de fantasma perd les seves forces fins que arriba a desaparèixer.
- El Léo es desperta a l'hospital.

- Orgaitzats en grups, narrar una història a través de sons. Es pot fer ús de la veu, però només per fer sons, sense usar el llenguatge de forma comprensible, és a dir, sense parlar. Els espectadors i espectadores després poden compartir què han entès o quina història s'han imaginat que narraven els sons que feien els companys i companyes.

- Entre tot el grup classe fer una orquestra de sons a tall de banda sonora a partir d'objectes quotidians que es puguin trobar a l'escola i crear una peça musicada.*

**En les dues propostes anteriors, es recomanada enregistrar les peces per poder-les escoltar posteriorment.*

Material didàctic elaborat per:

Glossari

Animació

Tècnica que permet dotar de moviment dibuixos o objectes inanimats mitjançant la presa fotograma a fotograma de cadascuna de les fases de descomposició del moviment.

Banda sonora

Es tracta de l'espai sonor d'un film. En ell s'hi recullen tres tipus de pistes de so: les veus, els sorolls d'ambient i la música. Així com els sons tenen la funció de conferir expressivitat i afegir realisme a les imatges, la música s'encarrega de potenciar-ne l'emotivitat.

Caracterització

Acció que consisteix a determinar els atributs peculiars d'un personatge de manera que es distingeixi clarament de la resta.

Escena

Conjunt de plans que tenen relació en un espai i temps determinat. És la unitat dramàtica mínima d'un film.

Posada en escena

Concepte d'origen teatral que prové del terme francès *mise-en-scène* (posar en escena una acció). En relació amb el cinema s'utilitza per expressar el control del director o directora sobre tot allò que apareix a la imatge, és a dir, descriu la forma i composició dels elements que apareixen en l'enquadrament. La posada en escena inclou tant aquells aspectes del cinema que coincideixen amb el teatre (decorats, il·luminació, vestuari, elecció, moviment i comportament dels personatges) com els aspectes més propis del cinema (moviments de càmera, escala i mida dels enquadraments, etc.).

Seqüència

Seguit d'accions o escenes que constitueixen una unitat narrativa en el context de la totalitat d'un film.

Pel·lícules relacionades

Un gat a París, Alain Gagnol i Jean-Loup Felicioli, França, 2010.

Mia et le Migou, Jacques-Rémy Girerd, França, 2008.

Kirikú i les bèsties salvatges, Bénédicte Galup i Michel Ocelot, França, 2005.

La profecia de les granotes, Jacques-Rémy Girerd, França, 2003.

Sèries relacionades:

Les Tragédies Minuscules, Alain Gagnol i Jean-Loup Felicioli, França, 1999.

Detectiu Conan, Gosho Aoyama, Japó, 1996.

Material didàctic elaborat per:

Dades de contacte

Si voleu aprofundir més en aquest o altres aspectes del cinema, els docents disposen d'accés gratuït a la Biblioteca del cinema de la Filmoteca amb tot tipus de recursos i bibliografia sobre cinema i cultura audiovisual.

Filmoteca de Catalunya

Filmoteca per a les escoles

filmoteca.escoles@gencat.cat

T 935 565 198

<http://blocs.gencat.cat/filmotecaescoles>

<http://www.filmoteca.cat/web/ca/article/filmoteca-les-escoles>

Drac Màgic

merce@dracmagic.cat

T 93 216 00 04

www.dracmagic.cat